

JAKUB IWAN

FORMAT QUAD JAKO NARZĘDZIE STANÓW ZJEDNOCZONYCH W RYWALIZACJI Z CHIŃSKĄ REPUBLIKĄ LUDOWĄ

Wprowadzenie

W wyniku I wojny światowej Stany Zjednoczone (USA) znalazły się w obozie państw zwycięskich jako jeden z liderów świata zachodniego. Po II wojnie światowej Waszyngton jeszcze bardziej umocnił swoją pozycję na świecie i stanął na czele demokratycznych państw. Aby zapobiec podobnym konfliktom w przyszłości, elity amerykańskie postanowiły włączyć się w budowę powojennej rzeczywistości na świecie, która miała po pierwsze zapewnić odbudowę i wzrost gospodarczy państw objętych działaniami zbrojnymi, po drugie – zapewnić Stanom Zjednoczonym i ich sojusznikom bezpieczeństwo.

W lipcu 1944 r. USA wraz z 43 innymi państwami ustanowiły w miejscowości Bretton Woods system wymiany walut, a także utworzyły dwie organizacje mające go wspierać – Bank Światowy (WB) oraz Międzynarodowy Fundusz Walutowy (IMF)¹. W połowie 1949 r. Stany Zjednoczone, Kanada oraz 10 państw europejskich utworzyły Organizację Traktatu Północnoatlantyckiego (NATO), mającą być przeciwwagą dla powstałego w 1955 r. Układu Warszawskiego, na czele którego stanął Związek Radziecki (ZSRR). Spór na osi Waszyngton – Moskwa został nazwany okresem zimnej wojny, ponieważ w jego trakcie nie doszło do bezpośredniej konfrontacji pomiędzy tymi mocarstwami. Główne obszary rywalizacji dwóch bloków obejmowały m.in. zbrojenia, pozyskiwanie strategicznych sojuszników w różnych częściach świata czy wyścig technologiczny w kwestii penetracji przestrzeni kosmicznej. W wyniku sytuacji wewnętrznej, jak również problemów gospodarczych uniemożliwiających ZSRR dalszą rywalizację z blokiem państw zachodnich zimna wojna zakończyła się zwycięstwem Stanów Zjednoczonych i ich sojuszników. W grudniu 1991 r. Związek Radziecki został rozwiązany, a na jego terytorium powstało 15 nowych państw. USA zostały jedynym supermocarstwem

DOI: 10.4467/23538724GS.22.025.16141

ORCID: 0000-0003-3367-5728

¹ J. Chen, *Bretton Woods Agreement and System*, Investopedia, <https://www.investopedia.com/terms/b/brettonwoodsagreement.asp> (dostęp: 25.05.2022).

na świecie, znajdujące się pod amerykańskim przewodnictwem NATO rozszerzono m.in. o byłe państwa Układu Warszawskiego, a IMF oraz WB zyskały jeszcze większe znaczenie.

Okres zdecydowanego prymatu USA, podczas którego Stany Zjednoczone nie miały rywala zdolnego do konkurowania z nimi gospodarczo, militarnie czy technologicznie, nie trwał zbyt długo. Z czasem rywalem tym została Chińska Republika Ludowa (ChRL), która rozpoczęła przemiany gospodarcze już pod koniec lat 70. XX wieku, wyprzedzając w tej materii o około 10 lat inne państwa komunistyczne². W 1978 r. podczas 3. Plenum Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Chin (KPCh) 11. kadencji przyjęło program reform gospodarczych zainicjowanych przez Deng Xiaopinga – ówczesnego przywódcę ChRL³. Od 1979 r. proces modernizacji zaczął przebiegać pod dwoma hasłami: otwarcia Chin na świat zewnętrzny (chiń. 开放 – *kaifang*) oraz reform gospodarczych (chiń. 改革 – *gaige*)⁴. Modernizacja państwa, kontynuowana przez kolejne generacje chińskich przywódców, przyniosła spektakularne efekty. W 2010 r. ChRL pod względem nominalnego produktu krajowego brutto (PKB) wyprzedziła Japonię i stała się drugą największą gospodarką na świecie oraz pierwszą w Azji⁵. Pod względem PKB liczonego parytetem siły nabywczej (PPP – *purchasing power parity*) Chiny już w 2014 r. zostały największą gospodarką świata, wyprzedzając nawet Stany Zjednoczone⁶.

Część analityków jest zdania, że rywalizacja amerykańsko-chińska będzie miała wymiar nowej zimnej wojny, z tym że obecny spór w porównaniu do poprzedniego będzie rozszerzony o nowe domeny, takie jak wysokie technologie, cyberbezpieczeństwo, sztuczna inteligencja czy handel międzynarodowy⁷. Nadmierny wzrost potęgi chińskiej budzi obawy nie tylko w Stanach Zjednoczonych, które mogą sobie nie poradzić w pojedynkę z nowymi wyzwaniami, ale również wśród innych państw regionu Indo-Pacyfiku. Z tego powodu powołano format Quad (*Quadrilateral Security Dialogue*), będący czterostronnym dialogiem ds. bezpieczeństwa, w skład którego wchodzi Australia, Indie, Japonia oraz USA. Quad powstał w 2007 r. i istniał jako grupa zaledwie kilkanaście miesięcy, natomiast od kilku lat, w wyniku pogorszenia

---

² J. Fornalczyk, *Chiny w procesie modernizacji – przemiany gospodarczo-społeczne* [w:] *Współczesne Chiny. Kultura, polityka, gospodarka*, red. M. Pietrasiak, Łódź 2005, s. 193.

³ B. Góralczyk, *Wielki Renesans. Chińska transformacja i jej konsekwencje*, Warszawa 2018, s. 70–71.

⁴ *Ibidem*.

⁵ A. Monahan, *China Overtakes Japan as World's No. 2 Economy*, „The Wall Street Journal”, 14.02.2011, <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052748703361904576142832741439402> (dostęp: 20.04.2022).

⁶ World Bank, *Comparing United States and China by Economy*, „Statistics Times”, 15.05.2021, <https://statisticstimes.com/economy/united-states-vs-china-economy.php> (dostęp: 13.03.2022).

⁷ J. Zhang, S. Tiezzi, *Harry Harding on the US, China, and a 'Cold War 2.0'*, „The Diplomat”, 21.10.2020, <https://thediplomat.com/2020/10/harry-harding-on-the-us-china-and-a-cold-war-2-0/> (dostęp: 15.03.2022).

relacji Pekinu z Canberą, Waszyngtonem oraz New Delhi, postanowiono wznowić spotkania w ramach czterostronnego formatu, którego oficjalną agendą jest dążenie do utrzymania swobodnego przepływu towarów i usług w regionie Indo-Pacyfiku⁸.

Celem artykułu jest zbadanie, czy format Quad może posłużyć jako narzędzie USA w rywalizacji z Chinami. Hipoteza badawcza opiera się na stwierdzeniu, że Stany Zjednoczone będą dążyły do podporządkowania grupy Quad swojej polityce zagranicznej. Natomiast następstwem jawnego wykorzystywania formatu przez Waszyngton może okazać się stanowczy opór pozostałych członków tego układu, co w przyszłości prawdopodobnie stanie na przeszkodzie do zacieśnienia współpracy lub instytucjonalizacji formatu. Weryfikacji hipotezy mają posłużyć pytania badawcze: jakie są przyczyny rywalizacji amerykańsko-chińskiej oraz pozostałych członków formatu z ChRL. Omówione zostaną obecne i potencjalne założenia grupy Quad, jak również prześlędzona zostanie dotychczasowa współpraca państw formatu.

Rywalizacja USA – ChRL

W 2011 r. ówczesna sekretarz stanu USA Hillary Clinton zapowiedziała tzw. pivot na Pacyfik, który miał polegać na coraz większym skupieniu uwagi Stanów Zjednoczonych na Azji zarówno w wymiarze gospodarczym, dyplomatycznym, jak i militarnym⁹. Siedem lat później, w 2018 r. wiceprezydent Stanów Zjednoczonych Mike Pence w swoim przemówieniu w Instytucie Hudson w Waszyngtonie bezpośrednio wskazał Chińską Republikę Ludową jako głównego rywala USA oraz wymienił kluczowe obszary powstrzymywania Pekinu¹⁰. Zarówno demokraci, jak i republikanie dostrzegają wyzwania stojące przed Stanami Zjednoczonymi w związku z rosnącą pozycją Chin oraz konsekwencjami tego procesu dla regionu Indo-Pacyfiku. Należy jednak pamiętać, że to Waszyngton przyczynił się do włączenia Pekinu w procesy globalizacyjne, które umożliwiły Chińczykom dynamiczny rozwój.

Zapoczątkowane przez Deng Xiaopinga w 1978 r. reformy były kontynuowane przez następnych chińskich przywódców. Najbardziej z nich wyróżniał się Zhu Rongji, premier ChRL w latach 1998–2003, który przyczynił się do jeszcze większej liberalizacji chińskiej gospodarki, a także uporał się m.in. z reformami fiskalnymi, bankowymi, giełdowymi, administracyjnymi oraz zaczął porządkować sytuację

---

⁸ R. Zaheena, *What is the Quad and can it counter China's rise?*, „Aljazeera”, 25.11.2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/25/what-is-the-quad-can-us-india-japan-and-australia-deter-china> (dostęp: 20.11.2021).

⁹ H. Clinton, *America's Pacific Century*, Foreign Policy, <https://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/> (dostęp: 13.04.2022).

¹⁰ J. Perlez, *Pence's China Speech Seen as Portent of 'New Cold War'*, „The New York Times”, <https://www.nytimes.com/2018/10/05/world/asia/pence-china-speech-cold-war.html> (dostęp: 25.04.2022).

w państwowych przedsiębiorstwach (SOE – *State-owned enterprises*)¹¹. Premier Zhu Rongji odpowiadał również za końcowy etap negocjacji akcesyjnych Chin do Światowej Organizacji Handlu (WTO – World Trade Organization), co udało mu się osiągnąć w 2001 r.¹² Przystąpienie Pekinu do WTO pomogło w dostosowaniu chińskich regulacji handlowych do norm międzynarodowych, a także przyczyniło się do skokowego zwiększenia eksportu towarów z Chin¹³. PKB rozwijał się dynamicznie, ale nie zawsze był miarodajnym wskaźnikiem rozwoju państwa – w ChRL w latach 1979–2005 wzrost bogactwa nieraz odstawał od wartości wzrostu PKB, jednak nadal utrzymywał się na bardzo wysokim poziomie¹⁴.

Wprzęgnięcie Chin w gospodarkę światową spowodowało jednocześnie szybszy wzrost ChRL względem USA, a także coraz większe uzależnienie gospodarcze Waszyngtonu od Pekinu, co stało się przyczyną frustracji i refleksji amerykańskich elit¹⁵. Wraz z rosnącą pozycją Państwa Środka w Stanach Zjednoczonych coraz częściej zaczęły pojawiać się głosy m.in. o zaniżonym kursie chińskiej waluty i potrzebie uregulowania juana czy zmniejszeniu importu chińskich towarów¹⁶. Na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat Chiny wypromowały własne firmy, takie jak Huawei, Lenovo czy ZTE (Zhongxing Telecommunication Equipment), które w głównej mierze zostały zorientowane na eksport, przez co zaczęły wypychać z poszczególnych rynków zachodnią konkurencję, która w przeciwieństwie do chińskich firm nie mogła liczyć na państwowe subsydia czy niskie koszty pracy¹⁷. Należy mieć jednak na uwadze, że brak większych sukcesów na rynku Chin takich amerykańskich gigantów, jak np. Uber, Google, Amazon czy eBay, nie jest spowodowany wyłącznie działaniami chińskiego rządu. Amerykańskie firmy z jednej strony nie potrafiły być na tyle elastyczne, aby dostosować swoją ofertę do chińskiego konsumenta, z drugiej strony napotykały na miejscu silną rodzimą konkurencję, rozumiejącą potrzeby klienta oraz zdolną do świadczenia usług na najwyższym poziomie¹⁸.

W niektórych dziedzinach Chiny tak skutecznie wdrożyły technologię w gospodarce i społeczeństwie, że prześcignęły Stany Zjednoczone, czego jednym z najlepszych przykładów jest chiński komunikator WeChat. W przeciwieństwie do Facebooka, z którym jest on najczęściej porównywany, WeChat ma bardziej wszechstronny

---

¹¹ B. Góralczyk, *Wielki Renesans...*, s. 175–193.

¹² *Ibidem*, s. 193.

¹³ B. Naughton, *The Chinese Economy: Transitions and Growth*, Cambridge, Mass. – London 2017, s. 104–105.

¹⁴ Y. Huang, *Capitalism with Chinese Characteristics. Entrepreneurship and the State*, Cambridge – New York 2008, s. 254–256.

¹⁵ H. Kissinger, *O Chinach*, tłum. M. Komorowska, Wołowiec 2014, s. 487.

¹⁶ *Ibidem*, s. 488.

¹⁷ F. Godement, *Czego chcą Chiny?*, tłum. K. Sarek, Warszawa 2016, s. 92–93.

¹⁸ K.-F. Lee, *Inteligencja sztuczna, rewolucja prawdziwa. Chiny, USA i przyszłość świata*, tłum. K. Hejwowski, Poznań 2019, s. 56–57.

i uniwersalny wymiar, a jego funkcje przyczyniły się w ChRL do popularyzacji obrotu bezgotówkowego¹⁹ czy kodu QR (*Quick Response*)²⁰. Innym przykładem dominacji Pekinu jest wyścig o nowe technologie w dziedzinie transportu – w 2018 r. około 45% wszystkich eksploatowanych aut elektrycznych na świecie znajdowało się w Chinach, a tylko 22% w USA²¹. Chińczycy próbują łamać amerykański i szerzej – zachodni monopol na wielu polach. Dowodem tego może być ustanowiony pod koniec 2015 r. Azjatycki Bank Inwestycji Infrastrukturalnych (AIIB – Asian Infrastructure Investment Bank), który ma się stać chińską alternatywą dla IMF czy WB²². Innym zadaniem AIIB jest wsparcie kolejnego projektu ChRL, mianowicie Inicjatywy Pasa i Szlaku (BRI – Belt and Road Initiative), zwanej potocznie Nowym Jedwabnym Szlakiem oraz skupiającej przede wszystkim państwa azjatyckie, europejskie oraz afrykańskie. Do głównych założeń BRI należą m.in. wzmocnienie politycznej współpracy między uczestnikami inicjatywy, budowa infrastruktury, znoszenie barier handlowych czy pomoc w przepływie kapitału²³. Państwem integrującym i spajającym projekt ma być Chińska Republika Ludowa.

Wraz ze wzrostem gospodarczym Chin stopniowo rosło ich znaczenie na arenie międzynarodowej, a to implikowało zmiany w spojrzeniu Pekinu na kwestie bezpieczeństwa. Deng Xiaoping 10 kwietnia 1974 r., jeszcze za życia Mao Zedonga, zaprezentował na jednej z sesji Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) tzw. teorię trzech światów. Głosiła ona, że świat podzielony jest na trzy części: pierwszą były rywalizujące z sobą USA i ZSRR, do drugiej należały państwa uprzemysłowione, będące sojusznikami Waszyngtonu lub Moskwy, natomiast trzecią część miały reprezentować państwa rozwijające się, w tym m.in. Chiny. Był to czytelny sygnał ze strony Pekinu, że nie zamierza podporządkować się narracji o dwubiegunowym świecie. Na początku lat 80. XX wieku w wyniku zmiany władzy oraz rozpoczęcia reform *gaige* i *kaifang* teoria trzech światów została zastąpiona zasadą pokojowego współlistnienia. Akcentowała ona potrzebę układania dobrych relacji z innymi państwami, co miało przyczynić się do wzrostu gospodarczego Chin, otwierających się stopniowo na świat oraz inwestycje zagraniczne²⁴.

Rozwój stał się wśród chińskich elit priorytetem, dlatego Pekin zaczął obawiać się widma nowej zimnej wojny z państwami Zachodu, co skutkowałoby pogorszeniem relacji z niektórymi partnerami handlowymi ChRL oraz mniejszym strumieniem

¹⁹ *Ibidem*, s. 73–74.

²⁰ *Ibidem*, s. 96.

²¹ Ł. Gacek, *Cywilizacja ekologiczna i transformacja energetyczna w Chinach*, Poznań 2020, s. 173.

²² H.T. Nguyen, *AIIB as a Challenger for IMF and WB*, „American International Journal of Business Management” 2019, vol. 2, no. 19, s. 66.

²³ X. Jian, *Wspólnie budując Jedwabny Szlak XXI wieku, promujemy i zacieśniamy przyjaźń [w:] Chiny i świat zewnętrzny*, red. J. Marszałek-Kawa, Toruń 2016, s. 151–154.

²⁴ E. Haliżak, *Polityka i strategia Chin w kształtowaniu międzynarodowego bezpieczeństwa*, Warszawa 2007, s. 61–69.

inwestycji. Zaniepokojenie to było widoczne w Białej Księdze z 1998 r., opisującej wyzwania dla bezpieczeństwa Chin, w której zaznaczono, że w stosunkach międzynarodowych Pekin powinien przeciwdziałać zimnowojennej mentalności, charakteryzującej działania niektórych państw²⁵. W pierwszych latach XXI w. elity chińskie wymieniały trzy główne obszary nacisków zewnętrznych na ChRL. Obok tworzenia zimnowojennych nastrojów i antagonizowania Chin były to także: podnoszenie kwestii praw człowieka na agendzie międzynarodowej oraz mieszanie się obcych państw w kwestie Tybetu i Tajwanu, będących z perspektywy Pekinu wewnętrznymi sprawami ChRL²⁶.

Zagrożenia ChRL względem Japonii

Nie tylko Stany Zjednoczone, ale także Japonia zaczęła dostrzegać rosnącą pozycję Chin w regionie. W ostatnich latach Pekin wykazywał coraz większą asertywność i zdecydowanie w sprawie sporów terytorialnych, przede wszystkim w kwestii konfliktu o Wyspy Senkaku/Diaoyu z Japonią i Tajwanem czy o Wyspy Paracelskie i Spratly na Morzu Południowochińskim z Wietnamem, Filipinami, Malezją, Brunei, Indonezją oraz Tajwanem²⁷. Według danych Pentagonu Pekin od 2016 do 2030 r. zamierza wydać około 1 bln USD na marynarkę wojenną i siły powietrzne²⁸, których głównym zadaniem będzie zabezpieczenie chińskich interesów w regionie Indo-Pacyfiku.

Pozycję Japonii w kontekście sporów terytorialnych z Chińską Republiką Ludową pogarsza jej sytuacja prawna związana z pacyfizmem. Jest on zapisany w art. 9 Konstytucji Japonii, która została zaprojektowana przez Amerykanów po II wojnie światowej i weszła w życie w 1947 r. Artykuł ten podkreśla pacyfistyczny charakter Japonii oraz zabrania użycia wojska jako narzędzia polityki międzynarodowej²⁹. Ponadto w myśl postanowień konstytucji Japonia nie posiada sił zbrojnych, tylko tzw. Japońskie Siły Samoobrony. Co prawda, na przestrzeni dekad przepisy konstytucyjne były różnie interpretowane i rozmiękczone, głównie ze względu na potencjalne zagrożenia ze strony ChRL czy Korei Północnej, jednak do tej

---

²⁵ *Ibidem*, s. 72.

²⁶ D. Mierzejewski, *W pułapce współzależności. Dylematy wyboru narzędzi w amerykańskiej polityce ChRL* [w:] *Narzędzia polityki zagranicznej Chińskiej Republiki Ludowej*, red. M. Pietrasiak, D. Mierzejewski, K. Żakowski, Łódź 2014, s. 25.

²⁷ R. Kwieciński, *Chiny na drodze do potęgi morskiej?* [w:] *Bliżej Azji. Współczesne wyzwania dla bezpieczeństwa*, red. Ł. Gacek, R. Kwieciński, E. Trojnar, Warszawa 2017, s. 17–18.

²⁸ M. Pillsbury, *The Hundred-Year Marathon. China's secret strategy to replace America as the global superpower*, New York 2016, s. 141.

²⁹ C. Andressen, *Krótką historia Japonii. Od samurajów do SONY*, tłum. A. Śledzińska, Warszawa 2009, s. 104.

pory treść art. 9 została niezmieniona³⁰. Pomimo powyższych problemów Japonia w 2019 r. wydała około 47,6 mld USD na zbrojenia, co dało jej dziewiąte miejsce na świecie, jednak suma ta była ponad pięciokrotnie mniejsza od wydatków Chin, które przeznaczają na cele militarne około 261 mld USD, co plasuje je na drugim miejscu po USA³¹.

Kolejnym problemem Japonii w stosunkach z Chinami są relacje historyczne, a wydarzenia z lat 30. i 40. XX wieku stawiają ją w roli dawnego agresora, niezdolnego do rozliczenia się ze swoją przeszłością. Przykładami zbrodni japońskich, które zostały rozliczone przez Japończyków w małym stopniu albo wcale, są m.in. masakra Nankinu, gdzie wg szacunków zginęło od 200 tys. do 340 tys. Chińczyków, a także eksperymenty na ludziach czy kwestia „kobiet pocieszycielek”, jak nazywano kobiety pochodzące głównie z terenów okupowanych przez armię japońską, zmuszane do świadczenia usług seksualnych dla żołnierzy³². Sporą część ofiar stanowili Koreańczycy, szczególnie jeśli chodzi o „kobiety pocieszycielki”, wśród których aż około 80% poszkodowanych stanowiły Koreanki.

Kontrowersje pomiędzy Japonią a pozostałymi państwami Azji Wschodniej budzi również chram Yasukuni, który dla Japończyków jest jednym z głównych ośrodków rodzimego kultu *shintō* oraz miejscem upamiętnienia żołnierzy walczących w konfliktach od drugiej połowy XIX wieku. Zarówno Chińczycy, jak i Koreańczycy starają się przypominać światu na każdym kroku, że Yasukuni jest poświęcone także zbrodniarzom wojennym, a regularne wizyty przedstawicieli władz japońskich w chrampie są demonstracją militarizmu i nacjonalizmu. Pekin zrećźnie gra kartą historyczną i często wysyła do mieszkańców Zachodu zrozumiałe dla nich komunikaty dotyczące Japonii, np. porównując jej zbrodnie do zbrodni nazistów, jednak z zastrzeżeniem, że Niemcy w przeciwieństwie do Japonii wzięły za swoje czyny odpowiedzialność³³.

Japończycy stoją obecnie przed kluczowymi dylematami bezpieczeństwa. Z jednej strony wydatki Chin na wojsko rosną coraz szybciej względem Japonii, a działania ChRL dotyczące sporów terytorialnych są z każdym rokiem bardziej zdecydowane. Z drugiej strony Japonia ma ograniczenia konstytucyjne, uniemożliwiające swobodną rozbudowę armii, a zmiana tego stanu może skutkować oskarżeniami ze strony innych państw Azji Wschodniej o japoński rewizjonizm i militarizm. Wydaje się, że dylematy te w pewnym stopniu rozwiązuje obecność wojsk amerykańskich

---

³⁰ Institute for Security & Development Policy, *Amending Japan's Pacifist Constitution*, April 2018, <https://isdp.eu/content/uploads/2018/04/Amending-Japan%E2%80%99s-Pacifist-Constitution.pdf> (dostęp: 25.03.2022).

³¹ Statista, *Countries with the highest military spending in 2019*, <https://www.statista.com/statistics/262742/countries-with-the-highest-military-spending/> (dostęp: 25.03.2022).

³² J. Wardega, *Chiński nacjonalizm. Rekonstruowanie narodu w Chińskiej Republice Ludowej*, Kraków 2014, s. 155–159.

³³ *Ibidem*, s. 162–165.

w Japonii, więc w perspektywie czasu sojusz na linii Tokio – Waszyngton nie powinien być kontestowany przez japońskich decydentów, a raczej będzie czynnikiem pożądanym.

Dylematy strategiczne Australii

Własne problemy z bezpieczeństwem ma również Australia. Przy powierzchni niemal 7,7 mln km² oraz populacji liczącej nieco ponad 25 mln zasadne wydają się pytania o samodzielność strategiczną Canberry. Niska liczba ludności od lat była jedną z przeszkód do wystawienia odpowiednio liczebnej armii zdolnej do obrony tak dużego obszaru, przez co od XX wieku pojawiało się wśród elit australijskich poczucie bezbronności. Początkowo Australia mogła liczyć na pomoc ze strony Wielkiej Brytanii – swojej metropolii. Po II wojnie światowej więź z Londynem zaczęła jednak słabnąć, a po dołączeniu Wielkiej Brytanii do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej w 1973 r. proces ten przybrał na sile³⁴.

Australia zaczęła ukierunkowywać swoją politykę bezpieczeństwa na Stany Zjednoczone. W 1951 r. podpisano w San Francisco Pakt bezpieczeństwa Pacyfiku (ANZUS), sojusz polityczno-wojskowy pomiędzy Stanami Zjednoczonymi, Nową Zelandią oraz Australią³⁵. Waszyngton wyrósł w drugiej połowie XX wieku na głównego gwaranta suwerenności Canberry, a współpraca wojskowa pomiędzy byłymi koloniami brytyjskimi układała się dobrze także w kolejnych dekadach. Świadczy o tym m.in. treść australijskiej Białej Księgi z 2016 r., która opisuje potencjalną obronę Australii wyłącznie przy udziale Stanów Zjednoczonych, przy wydatkach zbrojeniowych Canberry na poziomie 2% PKB³⁶. Tylko przy sporych wyrzeczeniach połączonych ze wzrostem nakładów na wojsko Australia miałaby teoretyczną szansę i potencjał na samodzielność strategiczną³⁷. Jednak od września 2021 r. temat niezależnej od pomocy sojuszników obrony Australii wydaje się coraz mniej prawdopodobny, ponieważ doszło wtedy do ogłoszenia porozumienia między USA, Wielką Brytanią i Australią (AUKUS) w sprawie wymiany technologii wojskowej oraz trójstronnej współpracy przy budowie floty okrętów podwodnych o napędzie atomowym dla Canberry³⁸.

---

³⁴ M. Sprengel, *Gospodarczo-polityczne współczesne relacje Australii i Japonii. Wzorzec dla stosunków międzynarodowych w regionie Azji i Pacyfiku*, Kraków 2012, s. 49–50.

³⁵ *Ibidem*, s. 77.

³⁶ H. White, *Samodzielność strategiczna. Jak bronić Australii*, tłum. G. Kuśnierz, Opole 2019, s. 85.

³⁷ *Ibidem*, s. 306.

³⁸ M. Bogusz, *AUKUS: nowy format bezpieczeństwa na Pacyfiku wymierzony w Chiny*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 20.09.2021, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2021-09-20/aukus-nowy-format-bezpieczenstwa-na-pacyfiku-wymierzony-w-chiny> (dostęp: 10.03.2022).

Kwestie wojskowe nie są bynajmniej jedynym wyzwaniem dla bezpieczeństwa, z którym obecnie muszą się zmagać australijskie elity rządzące. W 2020 r. pojawił się kolejny problem – wojna handlowa z Chinami. Australia posiada na swoim terytorium bogate złoża surowców, m.in. węgiel, gaz ziemny oraz rudy żelaza, które Chińczycy z biegiem lat zaczęli importować w coraz większych ilościach. W 2019 r. Australia sprzedała do ChRL dobra o wartości nieco ponad 100 mld USD, sprowadziła towary o wartości około 55 mld USD, a Pekin stał się dla Canberry największym partnerem handlowym, zarówno pod względem importu, jak i eksportu³⁹.

W cieniu rozwijającej się współpracy gospodarczej zaczęło dochodzić do konfliktów dyplomatycznych pomiędzy Australią a Chinami. W 2018 r. australijski rząd ogłosił wykluczenie chińskich firm Huawei i ZTE z budowy infrastruktury pod sieć 5G⁴⁰. Decyzja ta była szeroko komentowana w ChRL, gdzie spotkała się z ostrą krytyką przedstawicieli tamtejszych władz. Kolejne znaczne pogorszenie relacji nastąpiło w maju 2020 r. Na posiedzeniu Światowego Zgromadzenia Zdrowia (wchodzącego w skład Światowej Organizacji Zdrowia) wspólny wniosek Unii Europejskiej i Australii w sprawie zbadania miejsca i przyczyn powstania wirusa SARS-CoV-2 zyskał poparcie 116 państw na 194 wszystkich członków gremium⁴¹. Inicjatywa, która według Chińczyków miała być wymierzona właśnie w nich, spotkała się ze zdecydowanym protestem Pekinu, a w kolejnych tygodniach i miesiącach zaczęły pojawiać się cła na część australijskich towarów oraz zapowiedź ograniczenia ich importu do ChRL. Rozpoczęła się wojna handlowa, która pokazała, że Australia jest znacznie bardziej uzależniona gospodarczo od Chin niż odwrotnie, a ewentualne cła odwetowe byłyby dla niej zbyt bolesne⁴². W 2019 r. rudy żelaza z Australii stanowiły ponad 61% całości importu tego surowca do Państwa Środka, a ich wartość wyniosła około 55 mld USD⁴³, co pokazuje ich znaczenie dla obydwu stron. Jednocześnie jest to jeden z niewielu produktów wyłączonych z wojny handlowej, którego sprzedaż odbywa się na takich samych warunkach jak przed kryzysem. Z jednej

---

³⁹ C. Kung, H. Jun, *Australia-China Economic and Trade Relations Are Heading for a Hard Reset*, „The Diplomat”, 16.12.2020, <https://thediplomat.com/2020/12/australia-china-economic-and-trade-relations-are-heading-for-a-hard-reset/> (dostęp: 20.04.2022).

⁴⁰ M. Slezak, A. Bogle, *Huawei banned from 5G mobile infrastructure rollout in Australia*, ABC News, 23.08.2018, <https://www.abc.net.au/news/2018-08-23/huawei-banned-from-providing-5g-mobile-technology-australia/10155438> (dostęp: 20.03.2022).

⁴¹ K. Needham, *Australia welcomes growing support for COVID-19 inquiry at WTO meeting*, Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-who-australia-idUSKBN22U0OP> (dostęp: 13.04.2022).

⁴² S. Grant, S. Dziedzic, B. Xiao, *Everything you want to know about Australia-China trade war but were too afraid to ask*, ABC News, 10.12.2020, <https://www.abc.net.au/news/2020-12-10/china-australia-trade-war-your-questions-answered/12971434> (dostęp: 20.04.2022).

⁴³ The Observatory of Economic Complexity, *Where does China import Iron Ore from? (2019)*, https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/import/chn/show/52601/2019/ (dostęp: 25.04.2022).

strony sytuacja ta unaocznia stopień zależności między Canberrą a Pekinem, zaś z drugiej oznacza niechęć obydwu stolic do nałożenia na siebie handlowych restrykcji na pełną skalę, co w przyszłości może tworzyć podstawę do wyjścia z impasu.

Nierówna rywalizacja Indii z ChRL

Kolejnym państwem, z którym Chińska Republika Ludowa ma skomplikowane relacje dyplomatyczne, są Indie, a główną oś sporów chińsko-indyjskich stanowią spory graniczne. Dotyczą one dwóch obszarów: części indyjskiego stanu Arunachal Pradesh, należącego według Pekinu do Tybetańskiego Regionu Autonomicznego, a także Aksai Chin – rejonu przyłączonego do ChRL w 1962 r. w wyniku wojny chińsko-indyjskiej i znajdującego się w obrębie prowincji Xinjiang, według Hinduśców wchodzącego w skład terytorium związkowego Ladakh⁴⁴. Jednym z następstw sporów granicznych są częste tarcia dyplomatyczne, spowodowane regularnym nieprzyznawaniem wiz przez Chińczyków mieszkańcom pochodzącym z Arunachal Pradesh oraz Ladakhu⁴⁵.

Granica indyjsko-chińska jest jednym z najbardziej zapalnych miejsc na mapie świata, o czym można było się przekonać w połowie 2020 r., kiedy doszło do starć w zachodniej części Himalajów. Zginęło w nich około dwudziestu żołnierzy hinduskich, a drugie tyle zostało rannych, natomiast liczba ofiar po stronie chińskiej nie została ujawniona⁴⁶. Były to najpoważniejsze walki graniczne od 1962 r., które ponadto zdeterminowały dynamikę stosunków dwustronnych w kolejnych miesiącach. W ich następstwie rząd Indii zakazał używania ponad stu chińskich aplikacji, m.in. Baidu, WeChata czy TikToka, co jeszcze bardziej przyczyniło się do pogorszenia relacji z Pekinem⁴⁷. Poza kwestiami granicznymi spór objął więc również sektor usług, przez co powrót do poziomu relacji sprzed kryzysu stał się jeszcze trudniejszy.

Wzajemna nieufność obu krajów wynika także z mieszania się każdego z nich w sprawy wewnętrzne drugiej strony. Chiny od lat wspierają ruchy separatystyczne w Indiach, szczególnie w stanie Nagaland, który jest zamieszkały przez plemiona pochodzenia tybeto-birmańskiego. Z kolei Indie są domem dla ponad 120 tys.

---

⁴⁴ S. Domżański, *Indie w gospodarce światowej. Słoń, który pragnął latać*, Warszawa 2017, s. 358. W 2019 r. stan Jammu i Kaszmir został podzielony na dwa odrębne terytoria związkowe: Ladakh oraz Jammu i Kaszmir.

⁴⁵ T. Okraska, *Słoń w pogoni za smokiem. Stosunki indyjsko-chińskie w zmieniającym się świecie*, Toruń 2019, s. 185–186.

⁴⁶ R. Gamble, A. Davis, *The Big Lesson of the India-China Conflict: Borders Don't Work at High Altitude*, „The Diplomat”, 23.06.2020, <https://thediplomat.com/2020/06/the-big-lesson-of-the-india-china-conflict-borders-dont-work-at-high-altitude/> (dostęp: 25.04.2022).

⁴⁷ *India bans PUBG, Baidu and more than 100 apps linked to China*, BBC News, 2.09.2020, <https://www.bbc.co.uk/news/technology-53998205> (dostęp: 25.04.2022).

uchodźców pochodzących z Tybetu, w tym dla samego Tenzina Gjaco – XIV Dalajamy, co jest powodem protestów i frustracji Chińczyków⁴⁸. Oba czynniki mogą zostać wykorzystane w wypadku eskalacji napięcia na linii Pekin – New Delhi.

W 2019 r. nominalne PKB Indii wyniosło około 2,87 bln USD, a PKB PPP – około 9,56 bln USD, natomiast w przypadku ChRL było to kolejno 14,34 bln USD oraz nieco ponad 23,5 bln USD⁴⁹. Hindusi zdają sobie sprawę z dystansu, jaki dzieli ich od Chińczyków, a widoczne dysproporcje starają się rekompensować poprzez podejmowanie współpracy z państwami, które tak samo jak Indie są zaniepokojone wzrostem potęgi ChRL. Przykładem takiej kooperacji były ćwiczenia Malabar z listopada 2020 r., w których udział wzięły okręty marynarek wojennych Australii, Japonii, Indii oraz Stanów Zjednoczonych⁵⁰. Wydarzenie określono jako czytelny sygnał dla Chin oraz podkreślenie przez państwa z formatu Quad gotowości do zacieśniania współpracy w wymiarze bezpieczeństwa.

Podsumowanie

Każde z państw należących do grupy Quad ma własne powody, aby podjąć próbę powstrzymania nadmiernego wzrostu potęgi Pekinu. Dlatego współpraca między nimi rozwijała się jeszcze przed powstaniem formatu, w którym wołę współpracy wyrażają wszystkie cztery stolice. Australia już od lata 80. XX wieku zaczęła wspierać Japonię w staraniach o zwiększenie jej znaczenia na arenie międzynarodowej, m.in. poprzez poparcie dla Tokio w uzyskaniu stałego miejsca w Radzie Bezpieczeństwa ONZ⁵¹. Z kolei po atakach terrorystycznych z 11 września 2001 r. Stany Zjednoczone rozpoczęły z rządami Australii i Japonii rozmowy, które miały dotyczyć pogłębienia współpracy w zakresie bezpieczeństwa. Ich efektem było ogłoszenie przez premiera Japonii Junichiro Koizumiego w sierpniu 2002 r. w Canberze tzw. trójstronnego dialogu strategicznego (TSD – *Trilateral Security Dialogue*). Stany Zjednoczone przystąpiły oficjalnie do układu w marcu 2006 r., a tematyka poruszana na spotkaniach TSD dotyczyła m.in. wzrostu znaczenia Chin w regionie⁵². Indie współpracują z USA na wielu płaszczyznach, takich jak energetyka jądrowa, cyberbezpieczeństwo czy wymiana kulturowa, a Waszyngton staje się dla

---

⁴⁸ T. Okraska, *Słoń w pogoni...*, s. 213–218.

⁴⁹ C. Silver, *The Top 25 Economies in the World*, Investopedia, <https://www.investopedia.com/insights/worlds-top-economies/> (dostęp: 15.05.2022).

⁵⁰ R. Pandit, *Malabar exercise of 'Quad' concludes with clear message for China*, „The Times of India”, 20.11.2020, <https://timesofindia.indiatimes.com/india/malabar-exercise-of-quad-concludes-with-clear-message-for-china/articleshow/79325408.cms> (dostęp: 10.03.2022).

⁵¹ M. Sprengel, *Gospodarstwo-polityczne współczesne relacje...*, s. 340.

⁵² *Ibidem*, s. 352, 354, 361.

New Delhi jednym z głównych dostawców uzbrojenia⁵³. Ponadto Hindusi utrzymują w relacjach z Japonią, Australią oraz Stanami Zjednoczonymi tzw. format 2+2, który polega na regularnych spotkaniach bilateralnych w formule ministra spraw zagranicznych oraz ministra obrony po obydwu stronach⁵⁴.

Państwa należące do formatu Quad mają solidne podstawy do wzajemnej współpracy. Przed światem stoją wyzwania związane m.in. z walką ze skutkami globalnego ocieplenia czy dalszym rozwojem gospodarczym, opartym na innowacyjnej i zielonej technologii przyszłości⁵⁵. Grupa Quad zdaje się dostrzegać te problemy, co można wnioskować ze szczytów formatu na szczuble liderów państw z 24 września 2021 r. oraz 24 maja 2022 r. Oba spotkania zakończyły się wspólnymi oświadczeniami, w których przywódcy czterech państw formatu położyli duży nacisk na kooperację w sprawie budowy nowych łańcuchów dostaw, walkę ze zmianami klimatycznymi czy intensyfikację współpracy w rozwoju technologii przyszłości oraz ujednolicaniu standardów w ich używaniu⁵⁶.

Jest bardzo prawdopodobne, że chińskie zagrożenie w najbliższych latach nadal będzie bodźcem zbliżającym do siebie Canberra, Tokio, Waszyngton i New Delhi. Jednak jednym z czynników negatywnie wpływających na współpracę czterech stolic mogą być aspiracje USA. Stany Zjednoczone są obecnie najsilniejszym państwem w grupie Quad, zarówno pod względem gospodarczym, jak i militarnym, przez co będą chciały podporządkować format swoim interesom strategicznym, które mogą odbiegać od celów indyjskich, japońskich czy australijskich. Przykładowo, polityka bezpieczeństwa Canberra oraz Tokio jest w znacznym stopniu uzależniona od amerykańskiego wsparcia, a samodzielność strategiczna obu tych państw budzi wątpliwość. Dlatego Stany Zjednoczone mogą wykorzystywać fakt, że w kalkulacjach politycznych Japonia i Australia muszą brać pod uwagę interesy USA. W znacznie lepszej sytuacji są Indie, których stopień zależności od Stanów Zjednoczonych nie jest tak duży. Jednak dysproporcje w potencjale gospodarczo-militarnym w relacji Pekin – New Delhi niejako zmuszają Hindusów do poszukiwania sojuszników, dzięki którym mogliby oni wyrównać swoje szanse.

Pomiędzy Indiami, Japonią oraz Australią leży Azja Południowo-Wschodnia, którą zamieszkuje około 30 mln Chińczyków, zwanych *huaqiao* (chiń. 华侨). Posiadają

---

⁵³ T. Okraska, *Słoń w pogoni...*, s. 473–474.

⁵⁴ R. Shubhajit, *India, Japan to engage in 2+2 dialogue today*, „The Indian Express”, 30.11.2019, <https://indianexpress.com/article/india/india-japan-to-engage-in-22-dialogue-today-6143422/> (dostęp: 13.03.2022).

⁵⁵ E. Bendyk, *W Polsce, czyli wszędzie. Rzecz o upadku i przyszłości świata*, Warszawa 2020, s. 61–65.

⁵⁶ The White House, *Joint Statement from Quad Leaders*, 24.09.2021, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/09/24/joint-statement-from-quad-leaders/> (dostęp: 13.05.2022); The White House, *Quad Joint Leaders' Statement*, 24.05.2022, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/05/24/quad-joint-leaders-statement/> (dostęp: 24.05.2022).

oni znaczny, a czasami nawet większościowy udział w kapitale prywatnym, przemyśle bądź sektorze sprzedaży w takich państwach, jak Malezja, Tajlandia, Filipiny czy Indonezja. *Huaqiao* często są silnie związani ze swoją ojczyzną oraz odczuwają dumę ze swojej przynależności kulturowej i etnicznej, a chińskie diaspory są zazwyczaj wykorzystywane przez ChRL do rozszerzania swoich wpływów⁵⁷. Waszyngton może być tym faktem zaniepokojony, głównie w kontekście rywalizacji amerykańsko-chińskiej, ale dla takich państw, jak Australia, Japonia czy Indie, wzrost chińskich wpływów w Azji Południowo-Wschodniej może być bezpośrednim zagrożeniem bezpieczeństwa.

Dla Chińskiej Republiki Ludowej to Stany Zjednoczone są głównym punktem odniesienia, zarówno w stosunkach międzynarodowych, jak i w sprawach gospodarczych oraz wojskowych. Celem chińskiej polityki zagranicznej jest w dużej mierze równoważenie wpływów amerykańskich w rejonie Indo-Pacyfiku, przez co dyplomacja pozostałych państw regionu jest zależna od dynamiki relacji na linii Pekin – Waszyngton⁵⁸. Stany Zjednoczone mogą ten fakt wykorzystywać poprzez wywieranie nacisku na swoich partnerów z formatu Quad, by ich działania były bardziej podporządkowane amerykańskim celom. Tego typu presja, o ile nastąpi, najpewniej będzie miała negatywny wpływ na proces kształtowania się współpracy w ramach grupy Quad. Szczególnie ważna będzie przyszła postawa Indii, które ze względu na swój potencjał demograficzno-gospodarczy będą najprawdopodobniej odgrywały coraz większą rolę w regionie Indo-Pacyfiku oraz na świecie.

Z jednej strony wydaje się, że jeżeli Waszyngton nie uwzględni w swoich kalkulacjach rosnącej pozycji New Delhi, to niemożliwe będzie skonstruowanie skutecznej koalicji przeciwko Chinom, w której znajdować się będą Indie. Z drugiej strony uwzględnienie przez USA interesów nie tylko Indii, ale również Australii i Japonii może przynieść dwojaki skutek. Po pierwsze, możliwe jest większe zaangażowanie New Delhi, Canberry oraz Tokio we współpracę w ramach formatu Quad. Po drugie, może to wpłynąć na wzrost atrakcyjności formatu w regionie, przez co inne państwa będą chciały nawiązać współpracę w zakresie bezpieczeństwa z grupą Quad, a być może zgłoszą też chęć dołączenia do niej. Jeśli Stany Zjednoczone wysłałyby jasny sygnał dla regionu Indo-Pacyfiku, że liczą się z indywidualnymi potrzebami swoich partnerów, to zachęciłyby inne państwa do nawiązania z nimi bliższych relacji, także w zakresie bezpieczeństwa. Pytanie brzmi, czy amerykańskie elity zgodzą się na partnerską współpracę w ramach formatu Quad, czy też wykorzystają swoją pozycją do forsowania partykularnych interesów.

---

⁵⁷ Ł. Gacek, *Wielka strategia Chin – implikacje dla państw sąsiednich* [w:] *Azja Wschodnia i Azja Południowa w stosunkach międzynarodowych*, red. J. Nakonieczna, J. Zajączkowski, Warszawa 2011, s. 461–462.

⁵⁸ D. Mierzejewski, *W pułapce współzależności...*, s. 45.

Literatura

- Andressen C., *Krótką historią Japonii. Od samurajów do SONY*, tłum. A. Śledzińska, Warszawa 2009.
- Bendyk E., *W Polsce, czyli mądrze. Rzecz o upadku i przyszłości świata*, Warszawa 2020.
- Bogusz M., *AUKUS: nowy format bezpieczeństwa na Pacyfiku wymierzony w Chiny*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 20.09.2021, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2021-09-20/aukus-nowy-format-bezpieczenstwa-na-pacyfiku-wymierzony-w-chiny> (dostęp: 10.03.2022).
- Chen J., *Bretton Woods Agreement and System*, Investopedia, <https://www.investopedia.com/> (dostęp: 10.04.2022).
- Clinton H., *America's Pacific Century*, Foreign Policy, <https://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/> (dostęp: 13.04.2022).
- Domzalski S., *Indie w gospodarce światowej. Słoń, który pragnął latać*, Warszawa 2017.
- Fornalczyk J., *Chiny w procesie modernizacji – przemiany gospodarczo-społeczne* [w:] *Współczesne Chiny. Kultura, polityka, gospodarka*, red. M. Pietrasiak, Łódź 2005.
- Gacek Ł., *Cywilizacja ekologiczna i transformacja energetyczna w Chinach*, Poznań 2020.
- Gacek Ł., *Wielka strategia Chin – implikacje dla państw sąsiednich* [w:] *Azja Wschodnia i Azja Południowa w stosunkach międzynarodowych. Bezpieczeństwo – gospodarka – cywilizacja*, red. J. Nakonieczna, J. Zajączkowski, Warszawa 2011.
- Gamble R., Davis A., *The Big Lesson of the India-China Conflict: Borders Don't Work at High Altitude*, „The Diplomat”, 23.06.2020, <https://thediplomat.com/2020/06/the-big-lesson-of-the-india-china-conflict-borders-dont-work-at-high-altitude/> (dostęp: 25.04.2022).
- Godement F., *Czego chcą Chiny?*, tłum. K. Sarek, Warszawa 2016.
- Góralczyk B., *Wielki Renesans. Chińska transformacja i jej konsekwencje*, Warszawa 2018.
- Grant S., Dziedzic S., Xiao B., *Everything you want to know about Australia-China trade war but were too afraid to ask*, ABC News, 10.12.2020, <https://www.abc.net.au/news/2020-12-10/china-australia-trade-war-your-questions-answered/12971434> (dostęp: 20.04.2022).
- Haliżak E., *Polityka i strategia Chin w kształtowaniu międzynarodowego bezpieczeństwa*, Warszawa 2007.
- Huang Y., *Capitalism with Chinese Characteristics. Entrepreneurship and the State*, Cambridge – New York 2007.
- India bans PUBG, Baidu and more than 100 apps linked to China*, BBC News, 2.09.2020, <https://www.bbc.co.uk/news/technology-53998205> (dostęp: 25.04.2022).
- Institute for Security & Development Policy, *Amending Japan's Pacifist Constitution*, April 2018, <https://isdp.eu/content/uploads/2018/04/Amending-Japan%E2%80%99s-Pacifist-Constitution.pdf> (dostęp: 25.03.2022).
- Jian X., *Wspólnie budując Jedwabny Szlak XXI wieku, promujemy i zacieśniamy przyjaźń* [w:] *Chiny i świat zewnętrzny*, red. J. Marszałek-Kawa, Toruń 2016.
- Kissinger H., *O Chinach*, tłum. M. Komorowska, Wołowiec 2014.
- Kung C., Jun H., *Australia-China Economic and Trade Relations Are Heading for a Hard Reset*, „The Diplomat”, 16.12.2020, <https://thediplomat.com/2020/12/australia-china-economic-and-trade-relations-are-heading-for-a-hard-reset/> (dostęp: 20.04.2022).
- Kwieciński R., *Chiny na drodze do potęgi morskiej?* [w:] *Bliżej Azji. Współczesne wyzwania dla bezpieczeństwa*, red. Ł. Gacek, R. Kwieciński, E. Trojnar, Warszawa 2017.
- Lee K.-F., *Inteligencja sztuczna, rewolucja prawdziwa. Chiny, USA i przyszłość świata*, tłum. K. Hejnowski, Poznań 2019.
- Mierzejewski D., *W pułapce współzależności. Dylematy wyboru narzędzi w amerykańskiej polityce ChRL* [w:] *Narzędzia polityki zagranicznej Chińskiej Republiki Ludowej*, red. M. Pietrasiak, D. Mierzejewski, K. Żakowski, Łódź 2014.

- Monahan A., *China Overtakes Japan as World's No. 2 Economy*, „The Wall Street Journal”, 14.02.2011, <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052748703361904576142832741439402> (dostęp: 20.04.2022).
- Naughton B., *The Chinese Economy: Transitions and Growth*, Cambridge, Mass. – London 2007.
- Needham K., *Australia welcomes growing support for COVID-19 inquiry at WTO meeting*, Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-who-australia-idUSKBN22U00P> (dostęp: 13.04.2022).
- Nguyen H.T., *AiIB as a Challenger for IMF and WB*, „American International Journal of Business Management” 2019, vol. 2, no. 19, s. 62–68.
- Okraska T., *Słoń w pogoni za smokiem. Stosunki indyjsko-chińskie w zmieniającym się świecie*, Toruń 2019.
- Pandit R., *Malabar exercise of 'Quad' concludes with clear message for China*, „The Times of India”, 20.11.2020, <https://timesofindia.indiatimes.com/india/malabar-exercise-of-quad-concludes-with-clear-message-for-china/articleshow/79325408.cms> (dostęp: 10.03.2022).
- Perlez J., *Pence's China Speech Seen as Portent of 'New Cold War'*, „The New York Times”, <https://www.nytimes.com/2018/10/05/world/asia/pence-china-speech-cold-war.html> (dostęp: 25.04.2022).
- Pillsbury M., *The Hundred-Year Marathon. China's secret strategy to replace America as the global superpower*, New York 2016.
- Shubhajit R., *India, Japan to engage in 2+2 dialogue today*, „The Indian Express”, 30.11.2019, <https://indianexpress.com/article/india/india-japan-to-engage-in-22-dialogue-today-6143422/> (dostęp: 13.03.2022).
- Silver C., *The Top 25 Economies in the World*, Investopedia, <https://www.investopedia.com/insights/worlds-top-economies/> (dostęp: 15.05.2022).
- Slezak M., Bogle A., *Huawei banned from 5G mobile infrastructure rollout in Australia*, ABC News, 23.08.2018, <https://www.abc.net.au/news/2018-08-23/huawei-banned-from-providing-5g-mobile-technology-australia/10155438> (dostęp: 20.03.2022).
- Sprengel M., *Gospodarczo-polityczne współczesne relacje Australii i Japonii. Wzorzec dla stosunków międzynarodowych w regionie Azji i Pacyfiku*, Kraków 2012.
- Statista, *Countries with the highest military spending in 2019*, <https://www.statista.com/statistics/262742/countries-with-the-highest-military-spending/> (dostęp: 25.03.2022).
- World Bank, *Comparing United States and China by Economy*, „Statistics Times”, 15.05.2021, <https://statisticstimes.com/economy/united-states-vs-china-economy.php> (dostęp: 13.03.2022).
- The Observatory of Economic Complexity, *Where does China import Iron Ore from? (2019)*, https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/import/chn/show/52601/2019/ (dostęp: 25.04.2022).
- The White House, *Joint Statement from Quad Leaders*, 24.09.2021, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/09/24/joint-statement-from-quad-leaders/> (dostęp: 13.05.2022).
- The White House, *Quad Joint Leaders' Statement*, 24.05.2022, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/05/24/quad-joint-leaders-statement/> (dostęp: 24.05.2022).
- Wardega J., *Chiński nacjonalizm. Rekonstruowanie narodu w Chińskiej Republice Ludowej*, Kraków 2014.
- White H., *Samodzielność strategiczna. Jak bronić Australii*, tłum. G. Kuśnierz, Opole 2019.
- Zaheena R., *What is the Quad and can it counter China's rise?*, „Al Jazeera”, 25.11.2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/25/what-is-the-quad-can-us-india-japan-and-australia-deter-china> (dostęp: 20.11.2021).
- Zhang J., Tiezzi S., *Harry Harding on the US, China, and a 'Cold War 2.0'*, „The Diplomat”, 21.10.2020, <https://thediplomat.com/2020/10/harry-harding-on-the-us-china-and-a-cold-war-2-0/> (dostęp: 15.03.2022).

SUMMARY

QUAD FORMAT AS AN INSTRUMENT OF THE UNITED STATES IN COMPETITION WITH THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

In the last years, international tensions in the Indo-Pacific region have become more frequent and intense. Some of them are caused by the spectacular economic growth of the People's Republic of China in the last 40 years, which implies Beijing's increasingly assertive stance on the international stage and the growth of China's military power. To counterbalance the growing power of the People's Republic of China, Indo-Pacific countries will steadily increase their focus on opportunities to operate in the framework of multilateral formats. One of them is Quadrilateral Security Dialogue (Quad), which includes Australia, India, Japan, and the United States. The Quad group, due to the potential of its members, has a chance to become a format that will effectively inhibit China from potential aggressive actions in the Indo-Pacific region. However, because of the existing disparities within the Quad countries, as well as the ongoing rivalry between Beijing and Washington for world supremacy, the United States may use the format too instrumentally. The success of the Quad group in the future will be determined by US's attitude related to the partnership-based treatment of the other three format members.